

ŽEMAITĖŠKĀ — nu mažū dėinū

RIBELKĀTĖ GINIVEIDA

Mažeikiu miesta savėvaldībės viešuosės bibliotekas Vėntuos filials 2007 metās igivėndėna pruograma, katrou riemė Lietuvuos Respublikas Kultūras i sporta riemėma fonds. Pruogramas tėkslos bova atkreiptė vėsū žemaitiu diemesi i sava vākū kalba, paragintė žemaitius neatsėžadietė sava gimtuosės šnektuos, tuoliau anou brongintė ė sauguotė, iduomautėis žemaitėška literatūra, ugdītė vākū talėntus ė kūrybėnius ėiškuojėmus.

Žemaitėškas rašības muokiemies iš Gėrdenė Aleksėndra i Pabriežas Jūzapa knīngas „Žemaičių rašyba“ (Šiauliai, 1998).

Igivėndinama pruograma, bibliotėka suorganizava nemažā žemaičių kalbā i literatūrā skėrtū renginiū: puopietiu, paruodū, susitėkėma su žemaitiu kalba puoseliejonėm žmuonīm, ekskursėjė.

Par pėrmoujė literatūrėnė puopietė skaitiem, deklamavum žemaitėškā parašitus kūrėnius, dainiavuom žemaitėškas dainės. Tekstus rinkuomies iš žemaitėškas poezėjės almanaka „Sava muotinu kalbo“ i kėtū knīngu.

Par ontroujė puopietė vākā pristatė sava patiū žemaitėškus kūrėnius: eilieraščius, pasakuojėmus, pasakas. Rėnginie dalīvava Mažeikiu miesta „Žiburėlė“, „Vītorė“ pradiniu, Kalnienu i Suodu vėduriniu muokiklu auklietėnė. Gražiausiu, geriausiu kūrėnieliu autuorė bova apduovėnuotė padiekuos raštās i prizās.

Bėrželė mienesie viešuojie bibliotekuo skaitituojė susitėka su Šiauliū universiteta pruorektuorio, duocėnto Pabrieža Jūzapo. Ons papasakuojė api dėdėlė žemaičių kalbuos ėtaka lietuvii bėndrėnė kalbā, pateikė iduomiū pavīzdii iš ivairiū kalbuos muoksla sritiū, iduomavuos i džiaugies vākū sukortās darbelės (rėngėnė meto veikė vākū literatūriniu darbū paruoda).

Daugumuos darbieliu autuorė bova 1–4 klasiu muokslėivė. Tėi anū kūrėnėlė – nedėdėlė i nesudietingė. Temas sava kūrībā vākā rinkuos patis. Anėms pedaguogā padiejė tik tekstelius žemaitėškā parašitė.

Aktīviusė pruogramas dalivė bova pakvėistė i ekskursėjė – aplonkītė Žėdėkūs (Mažeikiu r.) esonti rašituojės Marijės Pečkauskaitės-Šatrijuos Raganas muziejė. Će vākā susipažėna su rašituojės gīvenėmo i kūrība, anuos puomiegės.

GENĖ GARDERUOBS

LIETUVIU SAKMIES „KODĖL GENYS YRA MARGAS“ INTERPRETACĖJĖ

NAVĖCKĀTĖ VAIVA

Pasulė sutvierėma pradziuo vėsė paukštė bova vėinuodė – baltapūkė. Tumet anėi dar neturiejė plunksnu. Metams biegot pasulė Sutvieries pasena, anuo akis nusėlpa, tad sunkė begaliejė suveizietė vėsa sava paukščiu ūki. Tumet uns sugalvuojė vėsus tus sava baltapūkius naujė aprėngtė – pasiūtė anėms spalvo ė formo išsėskėrontius drabužius.

Išgėrdėi tuokė naujina, iš vėsū pabaliū, pėivu i mėškū pri Sutvieriejė irėngtuos drabužiu siuviklas suskrėda paukštė. Će anėi rinkuos, matavuos, derėna sava naujū drabužiu spalvas.

Iš Sutvieriejė paukščiu drabužiu siuviklas tuoms dėinuoms liūb išdėdė išplauktė baltaplunksnės golbės, uorė išžingsniuotė joudasparnės varnas ėr dar gīva galibė dėdliesniu i mažiesniu sparnuočiu. Gražė pasipoušė linksmā Ćėrškė rodasermiegė žvėrblė, sava apdarās negaliejė atsėdžiaugtė ėlgaoudegės kėilės, raudonkuojė gondrā.

Paskutinis api permains paukščiu madū pasaulie sužėnuojė genis, nes ons gīvena tuoliausė – gūdziuo gėriuo, už velneraistė. Pašta darbuotuojės – ėlgaėižovės šarkas – anam laiko nenūnėšė telegramas, nes tou tarpo ė patės bova užsijijemosės naujū sukniū demonstravėmo. Atkeliava genis i siuvikla tik tumet, ka Sutvieries jau bova vėsus darbus pabėngės, vėsus paukščius apriedės ėr šlavė i krūva vėsas nu varnu, šarku, snėigėnu, ziliū garderuobu lėkosės skiautės. Nebibova lėkosė ėr materijuola – tik tuos skiautės. Kou daris Sutvieries – pajjemė tas skiautės, pasiova geniuo švarka ėr tėp aprėngė tou mėškū sanitara. Margs ons lig pat šiul.

GONDRŪ ŠEIMĪNA

BERŽANSKĪTĖ DEIMANTĖ

Vėina gražė pavasarė dėina mūsa suodību, ont rata, katrou tievālis iškielė vėrš truobuos stuoga, susisoka lėzda gondrū šeimina. Susisoka ė gīven sau. Pu kuriuo laika anėi sosėlaukė gondrioku. Aš vėsa vasara anus tame lėzdė mačiau. Mon patėka veizietėis, kāp anėms tievs gondros i mama gondrienė neš mais-ta, kāp maitėn.

Vėina karta tievs gondros išskrėda varliū i... nebgrīža. Lauk gondrienė, lauk gondritė, vo tieva kāp nier, tėp nier. Laukė gondrienė, laukė, vo ka pargrīžontė sava vākū tieva nesolaukė, pati išskleidė sparnus i išskrėda anuo ėiškuotė. Pu keliū dėinū veizo: grīžt gondrienė so gondro. Gondritė, pamatė sava tievus, baisiausė apsėdžiaugė. Nu tuo laika gondrus nikumet ėlgesnem laikou neliūb bepalėktė sava šeiminas.

(Atkelta iš 71 p.)

MEŠKERIUOTUOJĖ

ĪLAKIS Lins

Ka bovau vėsā mažilielis, mona tievs ė muotina liūb kartās eitē meškeriuotē. Tievs kabėn slėika, muotina užmet meškerė, vo aš, pajiemės kėbėra, lauko, kumet kas tən kuokė žuvi imes. Tou dėina žuvis pasitai-kė ne bile kuoki – tievs ištraukė metrėnė lėdeka. Pamatės anou, aš baisiausė ap-sid•iaugiau. Vo ta lėdeka ka spord, ka spord. Aš laikau tou kėbėra, vo tievs mie-gėn lėdeka sugrėbtė ir i kėbėra imestė. Ka didliesis laimikis atsidor šalėp kėtū, tievs pasaka:

– Rėk meškerės vīniuotė.

Suvīniuojem tas meškerės i važioujem nomėi.

Parvažiavos, tievs su muotina susiso-kė vākštīuo – skaud anėms šlonkā nu tuo galīniejėmuos so lėdeko... Mon vėinam ne muotās. Bet... Neėlgā i aš tėisos vākščiuojau. Lėpau laiptās ė užsiveizie-jau: diejau kuojė žemīn, ta tik vīkst, pasė-soka, i aš jau grīuno. Ka unt žemės atsė-dūriau, bliuoviau kap kuoks pjaunams veršātis. Mama kėik pagoudžiuojė, vo ka jau aš apsėspakajėjau, pasakė:

– No dabā vėsėms šlonkā skaudies.

Tėp i bova.

MONA TIŪTĖ

PESECKĪTĖ DOVILĖ

Ka aš bovau maža, turiejau tiūtė i anou baisė sauguojau. Eidama i daržieli, tou tiūtė vės pu pagalvė slėepiau. Vėina vaka-ra, parejusi nomėi, tuos sava brongiau-siuosės nebradau. Pu mona pagalvė vėi-tuo tiūtės guliejė pėlės, tuoki baisė žali i su rauduonuoms ausimis, ėlgo oudėgo. Pamačiusi anou, pradiejau kriuoctė. Išgėr-dusi tou mona kriuočkėma, atbiega mama. Ka aš anā papasakuojau sava bieda, ma-ma paveiziejė i muni ė ištarė:

– A tik nebus tou tava tiūtė ta pelie su-jiedusi...

– Bovau baisiausė nelaiminga, ta pa-čio-pau tou pelė ė trėnkiau anou i žemė.

Vo paskiau, kėik pagalvuojusi, pasakiau:

– Vo dabā einau pėrktė naujuos.

– Tā ka naujė tiūtė brongė kaštou, vo dabā kap tīčiuoms piningieliu netorem... Rėks palauktė. Ė unt pelies to nepik. Rėk juk ė anā kou nuors pakromtītė. Gīvs pa-dars jjestė nuor.

– Vo paskiau...

– Paskiau vėina dėina keitė kėta, vo tū piningū vės neliūb būtė... Tėp aš ė lėkau be tiūtės...

NUOR GĪVENTĖ

BELIAUSKĀTĖ GIRSTENE

Nemink unt mažuos gielelės,
ana nuor gīventė!

Nelėpk unt mažuos skruzdielelės,
ana nuor gīventė i džiaugtėis gamto!
Nedek ni žuolelės, ni šėina, nekelk
didžiūju gairū!

Nelėpk unt mėnkuos, lietuos sraigės,
ana tėp pat nuor džiaugtėis žemė!
Neužkliūk tuo, kas gīvs, kas jod, kas aug!
Leisk anėms augtė, židietė, judietė,
Leisk anėms gīventė saugė!

MOZĖKONTĀ

RAKAUSKĀTĖ EGLĖ

Onkstėi rīta mūsa kėimė
Susirinka vākā vėinė.
Dūka, pliauškė, garsė gruojė,
Ni vėins šou unt anū neluojė.

Linksmė kakarėnės laidė,
Naktės mitrė išsibaidė.
Gerā bova paveizietė,
Pavīpsuotė, pašlepsietė.

PAVASARIS

BUŠMA JUOZAS

Paskutinis speigs nutėra,
Kvėp pavasaris laukūs.
Kor tu būtumi, kor bebūtumi,
Žid žibutės paupiūs.

Savėckė Vītauta Konstantina sukorts suvenīrs „Dovėna dailininkė“. Šimkaus Arūna portėgra-pėjė

Ruopinie jau boruželės,
Paukštė dainės trauk linksmā.
Jau i dėinas pailgiejė,
Bus pavasaris tėkrā!

ATKELIAVA

PAVASARIS

STONKUTĖ

LUKRECĖJĖ

Bova, bova, kāp nebova!
Vėsė matiem – žėima žova!
Tėrpst snėigs, bieop opalė,
I nomus sugrīžt paukštėlė!

Žuolie dīgst, gielie pražida,
Vo šėrdelė nenustīgst...
Nuorės biegtė, nuorės riekė!
Vėsa žemelė ronkuom apgliebtė...

Šilinskė Mečisluova portėgrapėjė „Tieviškė“